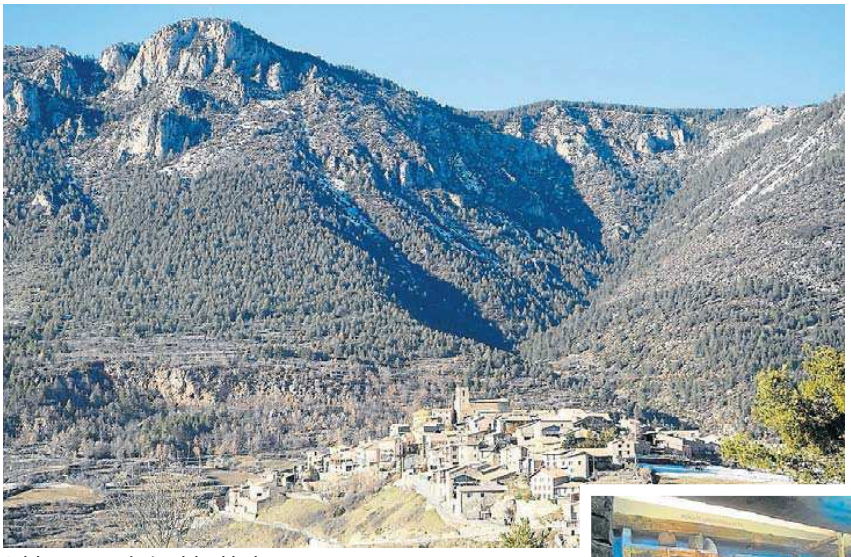

A dalt, una panoràmica del poble de Tuixent, a l'Alt Urgell. La localitat acull el Museu de les Trementinaires (a la dreta). MUSEU DE LES TREMENTINAIRES

RUTA 08

Un recorregut pel Camí dels Bons Homes

Una de les rutes que van prendre els càtars quan van ser obligats a exiliar-se del sud de França perquè no creien ni en l'Antic Testament ni en temples, sants o dogmes i rebutjaven l'Església i la riquesa, partia del castell de Montsegur, en terres occitanes, i arribava fins al santuari de Queralt. El camí que van fer és actualment el sender GR107, que es pot fer a peu, a cavall o en bicicleta i que permet contemplar la bellesa del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Allà hi ha una de les muntanyes més singulars de Catalunya, el Pedraforca, que el poeta Jacint Verdaguer va descriure com "la inderrocable forca feta, si cal, a mida d'un gegant". També es poden descobrir en cotxe els pobles on van viure els Bons Homes recorrent les comarques del Berguedà, la Cerdanya, l'Alt Urgell i l'Arieja.

Generalitat de Catalunya
Agència Catalana del Patrimoni Cultural

Seguint les passes de les trementinaires

La memòria d'una aventura prodigiosa

Les dones de la Vansa i Tuixent recorrien tot Catalunya carregades amb plantes medicinals i resines

TEXT **SÍLVIA MARIMON MOLAS**

La trementinaire Sofia Montaner va fer el seu últim viatge a peu per Catalunya, amb el seu marit, l'any 1982 i va deixar enrere un ofici que va néixer al segle XIX. Va ser l'última trementinaire. Era un ofici que exercien els dones, majoritàriament de la vall de la Vansa i Tuixent. La majoria eren de famílies humils i venien herbes remeieres i altres productes de muntanya per aconseguir liquidesa o comprar o obtenir objectes i recursos que no eren accessibles a muntanya. De les muntanyes en recollien te de roca, corona de rei, escabioses, serpolet, orella d'ós, milifulla, bolets secs, oli d'avet i de ginebre... La trementina era el seu producte principal, l'extreien de la resina del pi roig i s'utilitzava, sobretot, per desinfectar ferides. Les trementinaires es dedicaven, en paraules seves, a "anar pel món".

La seva feina començava amb la recol·lecció de les plantes medicinals i de les resines. Quan arribava la tardor marxaven de casa, quasi sempre acompanyades d'una filla, germana o mare, i recorrien quilòmetres i quilòmetres a peu, carregades amb grans farcells. Dormien en cases particulars, on se les acollia a canvi d'herbes i remeis, i pràcticament arribaven a tots els racons: els dos Pallars, la Cerdanya, l'Urgell, l'Anoia, el Bages, Osona, els dos Vallesos, el Barcelonès, la Selva, el Gironès, els dos Empordans i la Garrotxa.

Per retre homenatge a aquestes dones valentes i intrèpides i perquè no s'esborri la seva història, el desembre del 1998 es va inaugurar a Tuixent el Museu de les Trementinaries. Allà és possible conèixer qui eren aquestes veïnes de Tuixent i la Vansa, quins remeis i quines herbes feien servir i com s'organitzaven les seves rutes.

Dones valentes i intrèpides

El museu és molt acollidor, i un audiovisual permet endinsar-se una mica més en una història que pot semblar increïble, perquè el fet que a mitjans del segle XIX i a l'inici del XX les dones anessin pel món en parelles o trios sense els seus marits exposades a tota mena de perills i amenaces no era gens habitual. A més, en aquella època la Vansa i Tuixent estaven molt aïllats. No arribaven ni imatges ni pràcticament notícies de l'exterior. ¿Quin devia ser l'impacte d'aquests viatges? ¿Com tornaven a casa les trementinaires, que havien deixat les criatures a càrrec dels seus marits i que s'havien guanyat el seu propi sou? L'altra història fascinant que explica el museu és com s'ho feien per sobreviure durant aquestes jornades esgotadores en què recorrien a peu tantíssims quilòmetres.

Durant el mes d'agost el museu també fa cursos relacionats amb les flors, les plantes remeieres, els ungüents o els rituals, la seva aplicació en la medicina o en la cosmètica, o sobre la història de les bruixes. Enguany la Festa i Fira de les Trementinaires, que acostumava a celebrar-se a finals de maig, es farà els dies 10 i 11 d'octubre, coincidint amb la Festa del Roser de Tuixent. Des del 2013, amb la Festa de les Trementaires es fa també la Dansa del Foc de Tuixent, on es balla mentre cremen les plantes aromàtiques. La dansa, tant pel que fa a la música com a la coreografia, va ser creada per Pep Lizandra.

Als afores de Tuixent també podeu passejar pel jardí botànic i observar les plantes que utilitzaven les trementinaires per fer els seus remeis. A un quilòmetre de Tuixent, en direcció a Sant Llorenç de Morunys, comença l'itinerari botànic. Són poc més de dos quilòmetres de recorregut, vorejant el riu Mola, fins a arribar a Planells del Sastró. La distància és curta, però la varietat d'espècies remeieres que s'hi concentra és gran: hi ha més de 60 espècies diferents. Hi podreu reconèixer farigola, sajolida, hisop, espígol, orenga... Segurament us costarà més distingir altres plantes menys conegudes com l'orella d'ós, la cua de cavall o l'agrella.

El de les trementinaires és tan sols un dels nou museus que formen part de la Ruta dels Oficis de l'Alt Urgell (en parlarem pròximament). A Coll de Nargó, per exemple, hi ha el Museu dels Raiers; a Calbinyà es pot conèixer la vida de la pagesia; a Arsèguel hi ha el Museu de l'Acordió i la fàbrica de llanes, i a Pont de Bar s'explica com es cultiva la vinya de muntanya i com es fa el vi. ◆

...i demà, ruta pels observatoris astronòmics